

до антибактеріальних засобів. (M±m)

Антибактеріальний засіб	Зона затримки росту, мм.
Амоксицилін	11,0±1,80
Ампіцилін	5,0±0,80
Амоксиклав	14,0±1,60
Гентаміцин	13,0±1,10
Канаміцин	4,0±1,50
Левоміцетин	8,0±0,90
Лінкоміцин	15,5±1,10
Неоміцин	10,0±2,00
Норфлораксацин	13,0±2,00
Пеніцилін	6,0±0,70
Поліміксин	5,0±1,40
Стрептоміцин	11,5±1,00
Тетрациклін	14,5±1,70
Цефазолін	15,0±3,30
Цефалексин	19,0±2,80
Цефатоксин	7,0±1,60
Цефтадіур	26,0±1,70
Фурадонін	6,1±1,50
Енрофлоксацил	20,5±3,70
Еритроміцин	7,5±1,00

Виникнення рецидивів захворювання найбільш часто спостерігалось у тварин четвертої

групи, найменша - у тварин другої групи. Отже, проведення всіх необхідних додаткових досліджень, зокрема, цитологічного дослідження шкіри та визначення чутливості мікроорганізмів до антибіотиків забезпечує проведення більш ефектвної терапії та отримання кращих результатів лікування з мінімальним відсотком виникнення рецидивів.

У перспективі дослідження дозволять більш ефективно проводити лікування та профілактику піодермії у собак.

Висновки. Порівнюючи різні методи діагностики слід зазначити, що при проведенні визначення чутливості мікрофлори до антибіотиків, ефективність лікування є найвищою, про що свідчить мінімальна кількість виникнення рецидивів у тварин -10 %. Цитологічне дослідження забезпечує більш швидку діагностику захворювання та призначення лікування, цей метод є найбільш економічно вигідний.

Список використаної літератури:

1. Глухенький Б. Т. , Глухенька А. Б. , Лікування хворих з піодерміями та поверхневими мікозами гладкої шкіри препаратами нової генерації // Здоровья України.- 2004.- № 95 – С.36-37
2. Медведєв К.С. Атопічний дерматит у собак: Автореф. Дис. канд. вет. наук. – 2000.-21 с.
3. Медведєв К.С. Болезни кожи собак и кошек. – К.: ВИМА. - 1999. – 152 с.
4. Медведєв К.С. Атопический дерматит собак и кошек //Здоровье ваших питомцев. – 1999. - №1. - С. 8 - 11
5. Медведєв К., Борисевич В. Атопічний дерматит собак //Вет. мед. України. – 2000. - №2. – С.47 - 48
6. Борисевич В.Б., Медведєв К.С., Борисевич Б.В., Ігнатенко Н.А. Хвороби шкіри у собак //Вісник БДАУ. — Вип. 11, ч. 1. – 2000.-С. 5 – 8.
7. Лапиков С. Н. Экспериментальные и практические подходы иммунотерапии и иммунопрофилактики пиодермии и гнойно-септических ран домашних животных: дис... канд вет. наук.- Курск.- 2006.- 124 с.

В статье приведены данные сравнения разных методов диагностики и назначения более эффективного лечения пиодермий у собак.

In the article these comparisons of different methods of diagnostics and setting of more effective treatment of pyodermas are resulted for dogs.

Дата надходження в редакцію: 04.03.2013 р.
Рецензент: д.вет.н., професор В. Ю. Кассіч

УДК 615.332 (031)

ПРОТИПАРАЗИТАРНА ДІЯ РОСЛИН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У ВЕТЕРИНАРНІЙ ПРАКТИЦІ

Ю. І. Дахно*, аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України
*Науковий керівник: д.вет.н., професор Н. М. Сорока

В статті наведені дані щодо поширення як на території Сумщини, так і інших областей України рослин, які проявляють інсектицидну, акарицидну та антигельмінтну дію, приведені методи приготування із рослин лікарських форм та способи їх застосування тваринам.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Незважаючи на стрімкий розвиток фармацевтичної промисловості та появу великої кількості сучасних ефективних лікарських препаратів, які зумовлюють інсектицидну, акарицидну, анти-

гельмінтну дію, лікарські рослини продовжують займати значне місце в арсеналі лікарських засобів не тільки у народній і гуманній медицині, а й у практиці фахівців ветеринарної медицини [8, 11].

Державна ветеринарна та фітосанітарна

служба України постійно націлює спеціалістів ветеринарної медицини на застосування у своїй практиці лікарських рослин для профілактики інвазійних хвороб та лікування тварин, особливо молодняку, а також рекомендує керівникам господарств, державних установ ветеринарної медицини вирощувати їх на спеціально виділених ділянках землі.

Цьому сприяє й управління ветеринарної медицини у Сумській області, яке щорічно організовує семінари для фахівців ветеринарної медицини в мальовничому куточку поблизу села Катеринівка Лебединського району на «Михайлівській цілині». Це один з найдавніших заповідників України і колишнього Союзу, створений у 1928 році, його загальна площа становить 202,4 га.

Зв'язок проблеми із важливими науковими чи практичними завданнями.

Проведені дослідження були складовою частиною Міждержавної науково – технічної програми «Удосконалити існуючі і розробити нові методи і технології діагностики інвазійних хвороб, лікування тварин і профілактики для отримання продукції і сировини тваринного походження високої санітарної якості та збереження екологічної безпеки» (2010 – 2015 рр.) № державної реєстрації 0110U007847.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В Україні з кожним роком спеціалісти ветеринарної медицини у своїй практичній діяльності все ширше застосовують рослини для лікування тварин. У більшості це дикорослі рослини, яких у флорі на території нашої держави налічується більше 200 видів, але, досить прикро, що деякі з них занесені до Червоної книги [1, 2, 3].

Основною властивістю лікарських рослин є те, що з неорганічних мінеральних речовин ґрунту, води і вуглекислого газу повітря вони створюють органічні сполуки, які цілюще діють на організм тварин і людей. Пояснюється це, з одного боку, спільністю основних життєвих функцій тваринної і рослинної клітин, а з іншого - тим, що тварини упродовж мільйонів років розвивалися на Землі у тісному зв'язку з рослинами, які були для них основним джерелом харчування. Таким чином, рослини відіграють роль посередника між органічним і неорганічним світом [4, 7].

Дія лікарських рослин і їх властивості забезпечуються різноманітністю хімічної структури, біологічною і фармакологічною активністю та терапевтичним призначенням складових (діючих речовин), що містяться в цих рослинах. Найважливішими з них є алкалоїди, глікозиди, ефірні та жирні олії, фітонциди, дубильні речовини, флавоноїди, феноли, смоли, слизи, білки, амінокислоти, органічні кислоти, вітаміни й провітаміни, мікроелементи та ін.

В одній і тій же рослині можуть міститися майже всі ці речовини, однак, їх співвідношення

може визначати специфічність дії на живий організм і терапевтичний ефект. Завдяки різноманітності хімічних сполук, створених природою і відозованих у рослинах, вони проявляють таку ж різноманітну дію на організм – протизапальну, протимікробну, протиалергічну, седативну, анальгезуючу, в'яжучу, відхаркувальну, спазмолітичну, жарознижуючу, подразнюючу, обволікаючу та ін. [5, 6, 9, 10, 12, 13, 14].

В арсеналі фармакогнозії України є багато рослин, які зумовлюють протипаразитарну – інсектицидну, акарицидну, ратицидну, антигельмінтну дію [1, 2].

Формування мети статті. Метою роботи було провести аналіз лікарських рослин, які зареєстровані як на території Сумщини, так і інших областей України і проявляють інсектицидну, акарицидну та антигельмінтну дію.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи реалії сьогодення, а саме фінансові труднощі в ряді господарств, а отже і низьку забезпеченість лікарськими засобами, ми вирішили провести аналіз щодо тих рослин, які можуть бути використані фахівцями ветеринарної медицини як для профілактики хвороб, так і при лікуванні тварин, хворих на інвазійні хвороби.

З давніх-давен відомі інсектицидні властивості різних видів ромашки: піретрум рожевий (кавказька ромашка); піретрум м'ясо – червоний (персидська ромашка); піретрум цінерарієлистний (далматська ромашка). Біологічно активні діючі речовини ромашки – похідні циклопропанкарбонної кислоти – цінерин – 1, цінерин – 2, піретрин – 1, піретрин – 2, жасмолін – 1, жасмолін – 2. Порошок з висушених корзиночок ромашки, зібраних у період цвітіння, використовують як ефективний засіб проти бліх, вошей, малофагів (пухоїдів і пір'яїдів) та комарів. Порошок у формі присипки з розрахунку 1-4 г на дорослу птицю наносять на шкіру і пір'я, легенько втирають, особливо старанно обробляють внутрішню поверхню крил, спину, живіт.

Для знищення клопів у пташнику (за умови відсутності птиці) приміщення заповнюють димом піретруму в результаті спалювання сухої лікарської сировини. Можна використовувати присипку для обробки підстилки, предметів догляду за птахами.

Аналогічну дію зумовлюють рослини, які широко представлені практично в усіх регіонах України. Це – айр тростинний (лепеха), лобода червона, горобина, ялівець, шавлія, чебрець, чемериця біла, орляк звичайний, ліщина, конопля, волоський горіх, хміль, коріандр. Листя цих рослин у формі присипки або настою можна використовувати як фіторепеленти.

Квіти та листя пижмо звичайного, основні діючі речовини – ефірні олії (борнеол, пінен), терпентинові кетони, алкалоїди, гіркоти (танацетин), флавоноїди використовують для приготування

дусту або настоїв, які застосовують для боротьби з клопами, блохами, тарганами, мухами.

В приміщеннях, де проведено обробку дустами пижми, мухи гинуть через 15 – 20 хвилин. Гілочками пижми обкладають клітки для телят, кролів, сідала для курей.

Інсектицидні властивості має трава термопсису (діючі речовини – алкалоїди, сапоніни, органічні кислоти, слизи, дубильні речовини).

На всій території України росте полин гіркий, який використовують для відлякування та знищення бліх у собак, котів та в приміщеннях, де знаходяться тварини. Свіжозібрану або суху траву розкладають у собачих будках або під килимки, де відпочивають тварини. Настій із трави полину (1:10) є ефективною лікарською формою, що має інсектицидну дію. З полину в'яжуть віники та мітли, які розвішують або розкладають у тваринницьких приміщеннях.

Чорнокорінь, (діючі речовини – алкалоїди – циноглосин, циногласеїн) у формі відвару (1:10) спричинює інсектицидну дію, а при розкладанні його у приміщеннях, де є гризуни, він відлякує їх. Щурів та мишей відлякує також гірчиця біла, гірчиця чорна, бузина трав'яниста, бузина чорна, лопух, коров'як зонтикоподібний (трава, квіти, листя).

Багно болотне, материнка звичайна, оман високий, полин гіркий та звичайний, шолудивник болотний, тютюн, аніс, брусниця, чистотіл – це ті рослини, які у відповідних лікарських формах – настоях, відварах, мазях спричинюють акарицидну дію.

Застосування лікарських рослин при гельмінтозах тварин є актуальним і економічно доцільним, оскільки гарбуз звичайний, цибуля, часник, морква, редька посівна є поширеними городніми культурами, а запаси полину, звіробою, конюшини, пижмо звичайного, люпину, багна болотного, верби білої, цмину піщаного досить значні і можуть бути використані при лікуванні хворих тварин.

Гарбуз звичайний – це аптека в мініатюрі. Насіння гарбуза містить до 20% жирної олії, кукурбітол, фітостерин, смоли, органічні кислоти, вітаміни групи В. Його застосовують при дрепаніодотеніозі гусей, дипілідіозі собак. Насіння подрібнюють і змішують з водою у співвідношенні 1:8, кип'ятять упродовж 1 години, знімають поверхню плівку з олії. Додають висівки чи борошно до консистенції кашки і згодують після попередньої дієти в дозах: дорослим гусям – 40 г, молодим – 5 – 20 г; дорослими качкам – 15- 20 г, молодняку - 5- 10 г; собакам – 100 – 200 г. Птиця повністю звільняється від цестод після трьохразової обробки через 7-8 днів. Для собак насіння гарбуза попередньо подрібнюють, потім готують окремі порції з розрахунку 100 – 250 г на 1 обробку. Кожну порцію насіння заливають окропом до консистенції рідкої кашки. Якщо до неї додати му-

ку або висівки в невеликій кількості, то тварини поїдають її набагато краще. Цестоди виділяються упродовж 12-24 годин після лікування тварин.

При стронгілятозах органів травлення у коней і собак можна використовувати екстракт із суцвіть і листя пижмо звичайного. Сировину заливають гарячою водою і витримують упродовж 24 годин у закритому посуді (інфундирці). Потім відціджують і випаровують до початкової маси суцвіть і листя (із 1 кг готують 1 л екстракту). Здають внутрішньо з розрахунку 0,5 мл / кг маси тіла (дорослим тваринам) і по 20-25 мл на один прийом лошатам 2 дні підряд після попередньої 18- 24 годинної дієти. Після дегельмінтизації тваринам призначають проносні засоби.

Настій листя (1:20) або відвар молодих пагонів (1:40) багна болотного застосовують при макраканторинхозі свиней двічі на день, упродовж 5 днів в дозах: порослятам 3 - 4 місячного віку по 100 – 150 мл, підсвинкам 5-6 місячного віку – по 200 - 250 мл, дорослим свиням – по 300 – 400 мл.

Часник городній у формі кашки з розрахунку 1- 3 г на кг маси тіла після 18 – годинної голодної дієти призначають гусям при дрепаніодотеніозі. Витяжку з часнику на лляній олії застосовують при сінгамозі у курей. При пасалурозі кролів застосовують настій часнику (1:100 мл кип'ятку настоюють упродовж 2 год) у вигляді клізм до яких додають 1-2 г питної соди. За аскаридозу свиней застосовують щавель кінський – відвар коренів (2 ст.ложки сировини на 200 мл окропу) внутрішньо по 50-60 мл 2 – 3 рази на день за 30 хв. до годівлі упродовж 6 – 7 днів. Ефективним за даного гельмінтозу є відвар кореневища омани високого (1:10) у дозі 5-10 мл 2-3 рази на день за 15-20 хв до годівлі упродовж 3-5 днів. За трихурозу, езофагостомозу, аскаридозу у свиней добрі результати дає люцерна звичайна при згодовуванні їм зеленої подрібненої маси, скошеної у період бутонізації. Рекомендована така схема годівлі – двічі на добу: в перший тиждень до 1 кг на голову, на другий – до 2 кг, на третій – до 3 кг. після кожного тижня необхідно робити перерву, відповідно, у 3, 4 та 5 діб.

За опісторхозу м'ясоїдних тварин та людей ефективними є фітопрепарати з кори осики «Екорсол» та «Популін», науково-виробничої компанії «Біоліт», Росія.

Висновки та перспективи подальшого розвитку у даному напрямку. Останнім часом власники тварин все частіше звертаються до ліків рослинного походження, це є доцільним при наданні допомоги тваринам, які знаходяться в приватному секторі. Особливо це стосується інвазійних хвороб, які мають значне поширення на території України.

Отже, використання лікарських рослин у ветеринарній медицині є перспективним направленням так як лікарські форми – дусту, настої, відвари, екстракти, емульсії, мазі забезпечують як

профілактичну так і лікувальну дію.

Досить важливим є те, що ці лікарські засоби можна застосовувати досить привалий час (від 2 - 3 місяців до 1 року) без негативного впливу на організм тварин, чого не можна сказати про синтетичні препарати. Фітопрепарати, крім проти паразитарної виконують ще й загальнозміцнюючу, тонізуючу дію. Їх призначають, наприклад, після

дегельмінтизації з метою нормалізації роботи шлунково-кишкового тракту, підвищення імунітету, відновлення дефіциту вітамінів та мікроелементів [15].

Подальше проведення фармакогностичних досліджень дозволить більш професійно застосовувати лікарські форми та фітопрепарати вітчизняного виробництва.

Список використаної літератури:

1. Андрианов И.И. Фитотерапия в ветеринарии Сумщины./ И.И. Андрианов // Суми, 1997. – 159 с.
2. Афанас'єв В. Лікарські рослини у тваринництві Сумщини. / В. Афанас'єв// Ветеринарна медицина України. – 2005. - №6. – С. 42-44.
3. Балим Ю. Лікарські рослини у ветеринарній медицині. / Ю. Балим, Д. Криничкін, М. Чайка // Ветеринарна медицина України. – 2007. - №7. – С. 37-38.
4. Вовк Д.М. Рослинні засоби у ветеринарній медицині. / Д.М. Вовк// К., 1996. – 197 с.
5. Дахно Г. П. Методичні вказівки щодо виконання лабораторно-практичних занять з теми: «Технологія виготовлення рідких лікарських форм» / Г. П. Дахно, І.С. Дахно // Суми, 2009. – 20 с.
6. Дахно І.С. Лікарські та отруйні рослини з основами фітотерапії. Навчальний посібник з проведення лабораторно-клінічних і самостійних занять./ І.С. Дахно, Г.П. Дахно // Суми: ПП Вінниченко М.Д., ФОРП Литовченко Є.Б., 2012. – 71 с.
7. Курило В.Г. Цілющий рослинний світ гранітно-степового Побужжя/ В.Г. Курило, С.М. Присяжнюк// Ветеринарна медицина України. – 2011. - №4. – С. 44-45.
8. Маковський М. Наш резерв – лікарські рослини. / М. Маковський // Ветеринарна медицина України. – 2000. - №3. – С. 9.
9. Нехлюдова А. Чудовий подарунок природи / А. Нехлюдова, Н. Кокарева, М. Бушанський// Ветеринарна медицина України. – 2006. - №5. – С. 37-39.
10. Озерник Ю.І. Актуальність давніх рецептів. / Ю.І. Озерник // Ветеринарна медицина України. – 2009. - №5. – С. 43.
11. Панченко О. Лікарські рослини у ветмедицині. / О. Панченко // Ветеринарна медицина України. – 2009. - №5. – С. 42-43.
12. Самойленко В. Лікарські трави на промисловій основі. / В. Самойленко// Ветеринарна медицина України. – 2000. - №3. – С. 11-12.
13. Чміленко І.В. Застосування лікарських рослин у практиці ветеринарних лікарів./ І.В. Чміленко, Є.В. Ченчик// Ветеринарна медицина України. – 2010. - №11. – С.45.
14. Шепетуа А.М. Трави проти паразитозів. / А.М. Шепетуа // Ветеринарна медицина України. – 2009. - №5. – С. 44-45.
15. Щекина Е.Г. Гельминтозы: современный взгляд на проблему / Е.Г. Щекина // Провизор. – 2007. - №12. – С.30-34.

В статье приведены данные относительно распространения как на территории Сумщины, так и других областей Украины, растений, которые проявляют инсектицидное, акарицидное и антигельминтное действие, приведены методы приготовления из растений лекарственных форм и способы их использования животным.

In the article information is resulted in relation to distribution both on territory of Sumschiny and other areas of Ukraine, plants which show insecticide, akaricide and anthelmintics actions, the methods of preparation from the plants of medicinal forms and methods of their use a zoon are resulted.

Дата надходження в редакцію: 15.01.2013 р.

Рецензент: д.вет.н., професор М. І. Харенко